

درس پنجم: اختیارات شاعری (۱): زبانی

اختیارات شاعری

- به کاربردن قابلیت‌هایی برای تبدیل ناهماهنگی آوایی مصراع‌ها به همواری‌های آوایی را اختیارات شاعری می‌گویند.
- اختیارات شاعری به دو نوع زبانی و وزنی تقسیم می‌شود.

اختیارات زبانی

- اختیاراتی که شاعر با نحوه بیان و شیوه تلفظ خود اعمال می‌کند و بر دو نوع است:

- ① حذف همزه: اگر همزه بین یک صامت و مصوت قرار گیرد، می‌توان آن را حذف کرد. **مثال** ۱. سعدی نظر از رویت، کوتاه نکند هرگز

تقطیع نادرست	سَع دِی نَ نَظْرَ اَز رُو یَت کُو تَه نَ کُ نَد هَر عَزْر
تقطیع درست	سَع دِی نَ نَظْرَ رَزْرَ رُو یَت کُو تَه نَ کُ نَد هَر عَزْر
وزن	مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

مثال

۲. گفت: ای پسر این نه جای بازی است

بشتاب که جای چاره‌سازی است

تقطیع نادرست	گُفْتِ اَی پَسَر اَیْنِ نَه جَای بَازِی اَسْت
تقطیع درست	گُفْتِ اَی پَسَر اَی بَازِی اَسْت
وزن	مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

- گفت ای ← گفتی / بازی است ← بازی است / ساز است ← ساز است
- ② تغییر کمیت مصوت‌ها: بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه یا «کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند» به ضرورت وزن شعر.
- بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه: بلند تلفظ کردن کسره اضافه، «و» (ضمه عطف یا ربط) و مصوت کوتاه پایان کلمه

مثال

۱. نسیم صبح را گفتم که با او جانبی داری (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه)

تقطیع نادرست	نَسِیْم صَبْحَ را گُفْتَم کِه با او جَانبِی داری
تقطیع درست	نَسِیْم صَبْحِ می را گُفْتَم کِه با او جَانبِی داری
وزن	مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

۲. فریاد که در رهگذر آدم خاکی بس دانه فشاندند و بسی دام تنیدند

تقطیع نادرست	فَرِیاد کِه در رَه‌گُذَر اَدَم خاکی بَس دانه فِشاندند و بَسِی دام تَنیدند
تقطیع درست	فَرِیاد کِه در رَه‌گُذَر اَدَم خاکی بَس دانه فِشاندند و بَسِی دام تَنیدند
وزن	مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

- مصراع اول، هجای نهم: ر ← ری (U ← -)

کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند: کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند / یا ای / اگر بعد از آن‌ها مصوتی بیاید.

۱. پیش کمان ابرویش لابه همی کنم ولی

تقطیع نادرست	پیش کمان ابرویش لابه همی کنم ولی
تقطیع درست	پیش کمان ابرویش لابه همی کنم ولی
وزن	مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

۲. از چشم شوخش ای دل، ایمان خود نگاهدار

کان جادوی کمان‌کش بر عزم غارت آمد

تقطیع نادرست	از چشْم شوخش اَی دَل، اَیْمان خُود نَگاه‌دار
تقطیع درست	از چشْم شوخش اَی دَل اَی اَیْمان خُود نَگاه‌دار
وزن	مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

- مصراع دوم: دو ← د (U ← -)

- تذکره در مصراع دوم، هجای سیزدهم، حذف حمزه وجود دارد. غارت آمد ← غارت آمد

نکته: ① مصوت بلند / او / در کلمات تک‌هجایی «بو، رو، جو، مو» و... هیچ‌گاه کوتاه نمی‌شوند (بو ← / او ← /) اما در کلمه «سو» در صورت اضافه شدن به کلمه‌ای دیگر ممکن است، کوتاه شود. (پس سوی کاری ← پس سوی کاری) ② مصوت بلند / ای / در کلماتی مانند: بیا، گیاه، عامیانه، زیاد، سیاست و... همواره کوتاه است. (بیا ← بیا / سیاست ← بس یا ست)

درس ششم: لف و نشر، تضاد و متناقض‌نما

لف و نشر

- لف در لغت به معنی «پیچیدن» و نشر به معنی «گستردن» است.
- در اصطلاح بدیع، هرگاه شاعر یا نویسنده دو یا چند لفظ ذکر کند، سپس دو یا چند لفظ دیگر بیاورد که هر کدام از این‌ها به یکی از آن لفظها مربوط شود، لف و نشر گویند.

مثال

۱. با آن که جیب و جام من از مال و می تهی است

ما را فراغتی است که جمشید چم نداشت

- توضیح: جیب (لف ۱) از مال (نشر ۱) و جام (لف ۲) از می (نشر ۲) تهی است.

ب) نثر

ویژگی‌های نثر دوره انقلاب اسلامی:

نثر دهه شصت

- اغلب نویسندگان موفق، پیشکسوتان هستند که تجربه نویسندگی سال‌های قبل از انقلاب را دارند.
- نویسندگان با خواندن ترجمه داستان‌های خارجی، ارتباط خود را با پیشرفت‌های جهانی حفظ کردند.
- نویسندگان جوان، تجربه کافی نداشتند و کار خود را با داستان کوتاه آغاز کردند.

نثر دهه هفتاد

- اوج شکوفایی رمان در ایران
- نویسندگان مذهبی به ثبت خاطرات حماسه‌های دوران جنگ، عوالم معنوی آن و مفاهیم نوظهور اجتماعی پرداختند.
- جناح نویسندگان دگراندیش با دیدی جزئی‌نگر به تضادها و تناقض‌های روحی انسان معاصر پرداختند.
- رواج خاطره‌نویسی و زندگی‌نامه‌نویسی
- رشد نوشتن نثر ادبی (قطعه ادبی) و ادبیات نمایشی

چند تن از نویسندگان دوران انقلاب

- **محمد رضا سرشار معروف به رضا رهگذر**
 - آثار: آگه بابا بمیره و مهاجر کوچک
 - معروف به رضا رهگذر
 - فعالیت مطبوعاتی در مجلات رشد، قلمرو، سوره و پویش
- **علی مؤذنی**
 - آثار: ظهور، سفر ششم، ملاقات در شب آفتابی و دلاویزتر از سبز
- **سید مهدی شجاعی**
 - آثار: بدوک (فیلمنامه)، ضیافت، جای پای خون و کشتی پهلو گرفته

درس هشتم: اختیارات شاعری (۲): وزنی

اختیارات وزنی

- اختیاراتی است که شاعر می‌تواند تغییرات کوچک و جزئی در وزن شعر ایجاد کند، این اختیار به وزن و آهنگ شعر مربوط می‌شود و چهار نوع است:
- ① **بلند بودن هجای پایان مصراع‌ها:** هجای پایانی مصراع همیشه بلند به حساب می‌آید. (—)

مثال

۱. سرورامانی ولیکن سرور ارتارنه ماه‌رامانی ولیکن ماه‌را گفتار نیست

س	و	ر	ا	م	ا	ن	ی	و	ل	ی	ک	ن	س	و	ر	ا	ف	ت	ا	ر	ن
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
م	ا	ه	ر	ا	م	ا	ن	ی	و	ل	ی	ک	ن	س	و	ر	ا	ف	ت	ا	ر
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

۲. چو عاشق می‌شدم، گفتم که بردم گوهر مقصود

ندانستم که این دریا چه موج خون‌فشان دارد

چ	ع	ا	ش	م	ی	ش	د	م	گ	ف	ت	م	ک	ب	ر	د	م	گ	و	ه	ر	م	ق
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ن	د	ا	س	ت	م	ک	ب	ر	د	م	گ	و	ه	ر	م	ق	ص	و	د				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

• در هجای پایانی مصراع اول، هجای کشیده (صود)، بلند تلفظ می‌شود.

تذکره واژگانی مثل بین، جان، هجای کشیده به حساب نمی‌آیند.

۲ آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن: یعنی در مصراع‌هایی که وزن فعلاتن (— — UU) دارند، می‌توان آغاز مصراع اول را فاعلاتن آورد.

مثال

۱. یادباد آن که ز ما وقت سفر یاد نکرد به وداعی دل غم‌دیده ما شاد نکرد

ی	ا	د	ب	ا	د	ا	ن	ک	ز	م	ا	و	ق	ت	س	ف	ر	ی	ا	د	ن	ک	ر
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

۲. بت خود را بشکن خوار و ذلیل نامور شو به فتوت چو خلیل

ب	ت	خ	د	ر	ا	ب	ش	ک	ن	خ	ا	ر	ذ	ل
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

نکته: مصراع اول (رکن اول) ← فعلاتن / مصراع دوم (رکن اول) ← فاعلاتن در هجای پایانی هر دو مصراع، اختیار وزنی بلند تلفظ کردن هجای پایانی مصراع دیده می‌شود. لیل (— — UU) ← (—)

۳ ابدال: یعنی می‌توان به جای دو هجای کوتاه کنار هم (UU)، یک هجای بلند (—) آورد. مثلاً فعلن (— UU) می‌شود فعلن (—).

مثال

۱. چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست

سخن‌شناس نه‌ای جان من خطا اینجاست

چ	ب	ش	ن	وی	س	خ	ن	ا	ه	ل	د	ل	م	گو	ک	خ	ط	ا	س	ت
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ردیف	سؤالات	نمره
تاریخ ادبیات (۲ نمره)		
۱	<p>کدام یک از عبارات‌های زیر درست و کدام یک نادرست است؟</p> <p>(۱) شعرهای سید اشرف‌الدین گیلانی در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن در روزنامه «قرن بیستم» چاپ می‌شد. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>(۲) شاعران دوره بازگشت از این جهت اهمیت دارند که توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشند. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>(۳) در ادبیات دوره معاصر، نوآوری‌ها، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی گرایش به شعرهای ترجمه‌ای مورد توجه بود. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>(۴) نثر فارسی دوره معاصر، تحت تأثیر آثاری که در دوره بیداری از زبان‌های اروپایی ترجمه می‌شد، از سادگی دور شد. ☐ درست ☐ نادرست</p>	۱
۰/۲۵	<p>کدام کتاب از آثار منشور «قیصر امین‌پور» است؟</p> <p>(۱) آینه‌های ناگهان (۲) در کوچه آفتاب (۳) طوفان در پرانتز (۴) ظهر روز دهم</p>	۲
۰/۲۵	<p>عبارت زیر در مورد کدام دوره از شعر فارسی معاصر است؟</p> <p>«در این دوره که باید آن را دوره کمال جریان‌های ادبی دانست، شاعران بهتر و هنری‌تر از گذشته به جوهر شعر دست یافتند و مضمون شعر آن‌ها بیشتر نقد اجتماعی است.»</p> <p>(۱) اول (۲) دوم (۳) سوم (۴) چهارم</p>	۳
۰/۵	<p>جاهای خالی را با واژه‌های مناسب پر کنید.</p> <p>(۱) «سیمین دانشور» با کتاب به اوج نویسندگی خود رسید. (۲) اولین با عنوان «جعفرخان از فرنگ برگشته» به قلم «حسن مقدم» در سال ۱۳۰۱ نوشته شد.</p>	۴
سبک‌شناسی (۲ نمره)		
۱	<p>پاسخ مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.</p> <p>(۱) «ابوالقاسم لاهوتی» و «فرّخی یزدی» از شاخص‌ترین شاعران حوزه (توجه به مردم - دانش‌ها و فنون نوین) هستند. (۲) سبک نویسندگی اکثر نویسندگان دوره بازگشت و بیداری مطابقت کاملی با ادبیات داستانی (کهن - جدید) نداشت. (۳) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و (معنی آفرینی - معنی‌گریزی) از ویژگی‌های شعر این دوره است. (۴) گرایش به (خیال‌بندی - واقع‌گرایی) شعر برخی شاعران دوره انقلاب اسلامی را گاه به شعر بیدل و صائب نزدیک کرده است.</p>	۵
۰/۵	<p>هر یک از جملات زیر، مربوط به کدام یک از ویژگی‌های (ادبی - فکری) است؟</p> <p>(۱) مکتب‌های فلسفی و ادبی قرن نوزدهم و بیستم اروپا مانند رمانتیسم در ادبیات داستانی دوره معاصر حضوری آشکار و تأثیرگذار دارند. (۲) در نثر دوره انقلاب اسلامی، به تدریج به‌ویژه بعد از جنگ، گرایش به سبک‌های جدید داستان‌نویسی مانند جریان سیال ذهن بیشتر می‌شود.</p>	۶
۰/۵	<p>بیت زیر، سروده «سلمان هراتی» شاعر دوره انقلاب اسلامی است؛ کدام ویژگی «زبانی» در آن دیده می‌شود؟</p> <p>«گم بود در همیق زمین شانه بهار / بی تو ولی زمینه پیدا شدن نداشت»</p> <p>(۱) آشنایی‌زدایی و روی آوردن به کاربرد ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه (۲) عبارات‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا</p>	۷
موسیقی شعر (۶ نمره)		
۰/۲۵	<p>در کدام یک از مصراع‌های زیر، کلمه «سو» کوتاه تلفظ نمی‌شود؟</p> <p>(۱) روزه یک سو شد و هید آمد و دل‌ها برخاست (۲) آمد سوی کعبه سینه پر جوش</p>	۸
۰/۲۵	<p>در کدام یک از واژگان بیت زیر، مصوت بلند «ی» همواره کوتاه است؟</p> <p>«هرگز وجود حاضر غایب شنیده‌ای؟ من در میان جمع و دلم جای دیگر است»</p>	۹
۰/۵	<p>برای هر یک از ابیات زیر، یکی از وزن‌های داخل کمانک را انتخاب کنید. (همسان دولختی - ناهمسان)</p> <p>(۱) تو با خدای خود انداز کار و دل خوش دار (۲) من به زبان اشک خود می‌دهمت سلام و تو</p> <p>که رحم اگر نکند مدهی خدا بکند بر سر آتش دلم همچو زبانه می‌روی</p>	۱۰

ردیف	سؤالات	نمره
تاریخ ادبیات (۲ نمره)		
۱	در جاهای خالی واژه‌هایی مناسب بنویسید. (۱) مهم‌ترین اثر «میرزاده عشقی» نمایشنامه منظوم است. (ذکر نام اثر) (۲) شعر «ای قلم» نمونه‌ای از اشعار انتقادی است. (ذکر نام نویسنده)	۰/۵
۲	عبارت زیر چه کسی را معرفی می‌کند؟ «او از نویسندگان مشهور معاصر در حوزه نویسندگی کودکان و نوجوانان است. محورهای مثل قصه‌نویسی و قصه‌گویی از مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت اوست. کتاب «مهاجر کوچک» از آثار او در حوزه قصه‌های کودک و نوجوان است.»	۰/۵
۳	موضوع کتاب «خسی در میقات» است. (۱) مقاله‌نویسی (۲) تک‌نگاری (۳) ترجمه (۴) سفرنامه	۰/۲۵
۴	کتاب «ملاقات در شب آفتابی» اثر «علی مؤذنی» در کدام یک از حوزه‌های ادبیات جای می‌گیرد؟	۰/۵
۵	اولین نمایشنامه‌ای که هم‌زمان با کتاب «یکی بود، یکی نبود» اثر «جمال‌زاده» نوشته شده است؛ چه نام دارد؟	۰/۲۵
سبک‌شناسی (۲ نمره)		
۶	درستی و نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. (۱) در نثر دوره انقلاب اسلامی، گرایش به برخی قالب‌ها مانند خاطره، قطعه ادبی و سفرنامه از رواج افتاد. درست ☐ نادرست ☐ (۲) در نثر دوره بازگشت و بیداری، عبارتهای وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بی‌جا در نامه‌ها و نوشته‌ها، افزایشی آشکار می‌یابد. درست ☐ نادرست ☐ (۳) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است. درست ☐ نادرست ☐ (۴) تفکر «اوماتیسم» که در آثار قبل از انقلاب وجود داشت، گاهی در برخی از آثار بعد از انقلاب به گونه‌ای کمرنگ مشاهده می‌شود. درست ☐ نادرست ☐	۱
۷	کاربرد واژه «خلید» در بیت زیر، در کدام سطح از سبک شعر دوره «بیداری» بررسی می‌شود؟ «خلید خار درشتی به پای طفلی خرد به هم برآمد و از پویه بازماند و گریست»	۰/۲۵
۸	هر یک از جمله‌های زیر، مربوط به کدام یک از ویژگی‌های (فکری - ادبی) است؟ (۱) در نثر دوره معاصر، سبک‌های متفاوتی در داستان‌نویسی بر اساس «نام نویسنده» وجود دارد. (۲) تلفیق حماسه و عرفان را در نثر حماسی انقلاب می‌توان دید. (۳) شعر دوره انقلاب اسلامی بهره‌گیری کمتری از تمثیل دارد و شاعران به صراحت بیان روی آوردند.	۰/۷۵
موسیقی شعر (۶ نمره)		
۹	کدام یک از بیت‌های زیر، دو «برش آوایی» دارد؟ (۱) شفای این دل بیمار جز لقای تو نیست (۲) ای سرو بلند قامت دوست دوست	۰/۵
۱۰	در بیت زیر، کدام یک از انواع «تغییر کمیت مصوت‌ها» دیده نمی‌شود؟ «ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی چه کنم که هست این‌ها گل باغ آشنایی»	۰/۵
۱۱	برای هر یک از بیت‌های زیر، یکی از وزن‌های داخل کمانک (همسان دولختی - همسان تک‌لختی - ناهمسان) را انتخاب کنید. الف) تشوّد فاش کسی آنچه میان من و توست ب) ما سرخوشان مست دل از دست داده‌ایم ج) ای صبح شب‌تشنیان جانم به طاقت آمد تا اشارات نظر نامهرسان من و توست همراز عشق و هم‌نفس جام باده‌ایم از بس که دیرماندی چون شام روزه‌داران	۰/۷۵
۱۲	«وزن واژه» هر یک از مصراع‌های زیر را بنویسید. الف) نسیم صبح را گفتم که با او جانبی داری ب) با من بگو تا کیستی، مه‌ری بگو، ماهی بگو	۰/۵
۱۳	در رکن آخر مصراع «چو بشنوی سخن اهل دل، مگو که خطاست» کدام اختیار «وزنی» به کار رفته است؟	۰/۵

- ۱۱ الف همسان تک‌لختی (۰/۲۵) / ب) ناهمسان (۰/۲۵) / ج) همسان دولختی (درس ۲) (۰/۲۵)
- ۱۲ الف مفاعیلن (۰/۲۵) / ب) مستفعلن (درس ۵) (۰/۲۵)
- ۱۳ هجای کشیده در پایان مصراع، تبدیل به هجای بلند می‌شود. (درس ۸) (۰/۵)
- ۱۴ گزینه «۲» (درس ۱۱) (۰/۵)
- ۱۵ سو ی من تا | خ ب است (درس ۱۱) (۰/۲۵)
- ۱۶

الف تقطیع هجایی	ت با خ دا	ی غ دن دا	ز کا ز	دل خش دار
ب) نشانه‌های هجایی	U - U	U U -	U - U	U -
الف تقطیع هجایی	ک ز ح م غر	ن ک ند	مد ذ عی غ	دا پ ک ند
ب) نشانه‌های هجایی	U - U	U U -	U - U	U U -

- ۱) تقطیع هجایی (۰/۲۵) / ۲) نشانه‌های هجایی (۰/۲۵) / ۳) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن (فعلن) (۰/۲۵) / ۴) ۱) اختیار وزنی ابدال در کاربرد یک هجای بلند (حُش) به جای دو هجای کوتاه (ب ک) در رکن پایانی (فعلن = فعلن) ۲) اختیار وزنی تبدیل هجای کشیده پایان مصراع به یک هجای بلند. (تکریک مورخ) (درس ۸) (۰/۵)
- ۱۷ ۱) ایهام تناسب (درس ۹) (۰/۲۵) / ۲) حس آمیزی (درس ۱۲) (۰/۲۵) / ۳) تضمین (درس ۳) (۰/۲۵) / ۴) لف و نشر (درس ۶) (۰/۲۵) / ۵) مراعات نظیر (درس ۳) (۰/۲۵) (اسلوب معادله اضافه است)
- ۱۸ مصراع اول به داستان گلستان شدن آتش بر حضرت ابراهیم (ع) اشاره دارد و مصراع دوم به عبور حضرت موسی (ع) از رود نیل (تکریک مورخ) (درس ۳) (۰/۵)
- ۱۹ «هزار» در معنی عدد هزار و در معنی دیگر آن با بلبل، باغ، نغمه و ترانه تناسب دارد. (درس ۹) (۰/۵)
- ۲۰ تضاد آوردن دو امر متضاد است بی‌آنکه متناقض هم باشند، اما متناقض‌نما، تضاد در یک امر است نه دو امر. (درس ۶) (۰/۵)
- ۲۱ الف) حسن تعلیل (درس ۱۲) (۰/۲۵) / ب) اسلوب معادله (درس ۲) (۰/۲۵) / ج) حس آمیزی (درس ۱۲) (۰/۲۵) / د) لف و نشر (درس ۶) (۰/۲۵)
- ۲۲ اغراق (درس ۹) (۰/۵)
- ۲۳ ۱) نگران (۰/۲۵) / ۲) نگاه کردن - دلواپسی (درس ۹) (۰/۵)
- ۲۴ تضاد (امروز و فردا)، اسلوب معادله، حس آمیزی (تلخ بودن جمعه) (درس ۱۲) (۰/۵)
- ۲۵ گزینه «۳» (لف و نشر) (درس ۱۲) (۰/۲۵)
- ۲۶ حس آمیزی (درس ۱۲) (۰/۲۵)
- ۲۷ وطن پرستی، ستیز با نادانی، آزادی‌خواهی دردمندی و عشق او به میهن (درس ۱) (۰/۵)
- ۲۸ به دلیل موقعیت اجتماعی و انقلابی، توجه به مردم و استفاده از شعر برای آگاه‌سازی آنان (درس ۳) (۰/۵)
- ۲۹ ۱) افسانه (۰/۲۵) / ۲) ویژگی‌هایی مثل تغییر در آوردن جایگاه قافیه، نگاه نو و نگرش عاطفی به واقعیات ملموس، سیر آزاد تخیل، نزدیکی به ادبیات نمایشی، مصراع‌ها کوتاه و بلند هستند یا تعداد نشانه‌های هجایی و وزن‌واژه‌های یک مصراع با مصراع دیگر برابر نیست. (تکریک مورخ) (درس ۷ و ۱۱) (۰/۵)
- ۳۰ ۱) سووشون (۰/۲۵) / ۲) داستان زندگی زری و یوسف و اوضاع اجتماعی مردم فارس در خلال جنگ جهانی دوم (درس ۷) (۰/۵)
- ۳۱ ۱) مستزاد (۰/۲۵) / ۲) شعر نو (نیمایی) (درس ۱۲) (۰/۲۵)
- ۳۲ توصیف عظمت مقام شهیدان، ارزش‌های انقلابی و رخدادهای دفاع مقدس (تکریک مورخ) (درس ۱۲) (۰/۵)
- ۳۳ الف) پارادوکس (درس) (۰/۲۵) / ب) حس آمیزی (درس ۱۲ و ۱۶) (۰/۲۵)

- ۱۸ ۱) بیت «ب»، پرستش به مستی است در کیش مهر / برون‌اند زین جرگه هشیارها (۰/۲۵) / ۲) مهر (۰/۲۵) / ۳) محبت (۰/۲۵) - خورشید (درس ۹) (۰/۲۵)
- ۱۹ ۱) مرتب (۰/۲۵) / ۲) نامرتب یا مشوش (درس ۶) (۰/۲۵)
- ۲۰ گزینه «۱» حس آمیزی (۰/۵) / گزینه «۲» در هر دو متن، آمیختگی چند حس بر تأثیر و زیبایی کلام افزوده است. (درس ۱۲) (۰/۵)
- ۲۱ گزینه «۱»، اشک سحر زداید از لوح دل سیاهی / خرم کند چمن را باران صبحگاهی (درس ۱۲) (۰/۲۵)
- ۲۲ هریک از دو مصراع استقلال (نحوی و معنایی) دارند. یک مصراع (با مفهوم محسوس) در حکم مصداق و تأییدی برای مصراع دیگر (با مفهوم ذهنی) است. زیبایی آفرینی بر پایه شباهت است. (تکریک مورخ) (درس ۱۲) (۱)
- ۲۳ ۱) تضاد (درس ۶) (۰/۲۵) / ۲) حسن تعلیل (درس ۱۲) (۰/۲۵) / ۳) اغراق (۰/۲۵) / ۴) ایهام (درس ۹) (۰/۲۵)
- ۲۴ خسیس بودن (خست یا بخل) (درس ۱۰) (۰/۵)
- ۲۵ نثر ساده است. بسیاری از واژه‌ها، کنایات و اصطلاحات عامیانه در آن به کار رفته است. نثر داستانی تحت تأثیر زبان گفتار و محاوره است. کوتاهی جملات و کاربرد افعال فراوان در متن دیده می‌شود. در این متن گونه‌های نثر فنی و مصنوع جایگاهی ندارند. (تکریک مورخ) (درس ۷) (مهرکده ام) (۰/۲۵)
- ۲۶ بی‌توجهی به مادیات، دعوت به اخلاقیات، استقبال از شهادت، فرهنگ ایثار، استکبارستیزی، دفاع از وطن، وفاداری به ارزش‌های دفاع مقدس. (تکریک مورخ) (درس ۱۲) (۰/۵)
- ۲۷ ۱) ناظم‌الاسلام کرمانی (۰/۲۵) / ۲) مشروطه (۰/۲۵) / ۳) کاربرد واژه‌های ترکی در نثر فارسی (درس ۴) (۰/۲۵)
- ۲۸ ۱) مصراع‌ها کوتاه و بلند هستند یا وزن‌واژه‌های یک مصراع با مصراع دیگر برابر نیست یا نشانه‌های هجایی مصراع‌ها باهم متفاوت هستند یا تعداد هجاها برابر نیست یا مصراعی یک یا چند هجا یا پایه بیشتر از مصراع دیگر دارد. (گزینه ۲) مستزاد (درس ۱۱) (۰/۲۵)
- ۲۹ ۱) خراسانی (۰/۲۵) / ۲) اجتماعی (۰/۲۵) / ۳) نمادین (درس ۷) (۰/۲۵)
- ۳۰ مستجع (درس ۱) (۰/۲۵)

آزمون ۱۲ - شهریور ۱۴۰۱ (نوبت دوم)

- ۱ ایده‌آل یا سه تابلوی مریم (درس ۱) (۰/۲۵) (تکریک مورخ)
- ۲ سید اشرف‌الدین گیلانی یا نسیم شمال (درس ۱) (۰/۲۵)
- ۳ محمدرضا سرشار یا رضا رهگذر (درس ۷) (۰/۵)
- ۴ گزینه «۴»، سفرنامه (درس ۷) (۰/۲۵)
- ۵ دفاع مقدس (درس ۷) (۰/۵)
- ۶ جعفرخان از فرنگ برگشته (درس ۷) (۰/۲۵)
- ۶ ۱) نادرست: در نثر دوره انقلاب اسلامی، گرایش به برخی قالب‌ها مانند خاطره، قطعه ادبی و سفرنامه رواج پیدا کرد. (درس ۱۰) (۰/۲۵) / ۲) نادرست: نثر دوره بازگشت و بیداری به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق پیدا می‌کند (۰/۲۵) / ۳) درست (درس ۱۰) (۰/۲۵) / گزینه ۴) درست (درس ۱۰) (۰/۲۵)
- ۷ زبانی (درس ۴) (۰/۲۵)
- ۸ ۱) سطح ادبی (درس ۱۰) (۰/۲۵) / ۲) سطح فکری (درس ۱۰) (۰/۲۵) / ۳) سطح ادبی (درس ۱۰) (۰/۲۵)
- ۹ گزینه «۲» (درس ۲) (۰/۵)
- ۱۰ کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند (درس ۵) (۰/۵)